

Meta-Ethics

Ethics concerns what is good. Different things can be good in different ways. We just considered the nature of the good life. The quality of one's life is something that can be evaluated for goodness. This makes it an ethical issue. Aristotle's theory of virtue was part of our inquiry into the good life. But more specifically, the theory of virtue concerns the ethical issue of good character. What's being evaluated here is not a person's life, but a person's character. These are related but distinct ethical issues. More familiar will be ethical theories of good action. The ethics of good action concerns what is permissible, obligatory, and supererogatory (good above and beyond what's obligated). Social groups can be ethically good or bad. Social justice is the ethics of good society. So ethics concerns the goodness of assorted things. Except for this chapter, we will organize our discussion of ethics around just what is being evaluated for goodness: actions, character, lives, or societies. In this chapter we will not be concerned with the goodness of any of these things, but with more general questions about the fundamental nature of goodness.

ສົວສົດື ຄັບນັກສືກ່າທຸກຄົນ ວັນນີ້ເຮົາຈະມາຂີບຮະດັບຄວາມລຶກໃນການຄິດກັນອີກ ນິດນະຄົມ ທີ່ຜ່ານມາເຮົາຄູກັນເຮືອງ "ຊື່ວິທີທີ່ດີເປັນຍ່າງໄວ" ອີ່ວິກ "ເຮົາກວ່າດຳ ຕ້ວຍ່າງໄວ" ແຕ່ວັນນີ້ເຮົາຈະມາເຂົ້າສູ່ຫວ່າຂອໍທີ່ເຮົາກວ່າ "ອົງຈິຣີຍສາສົດ" (Meta-Ethics) ຄັບ

ຄໍາວ່າ "Meta" ແປລວ່າ "ໜຶ່ນ" ອີ່ວິກ "ພັນໄປ" ດັ່ງນີ້ ອົງຈິຣີຍສາສົດຈຶ່ງໄມ້ໃໝ່ການ ມານັ້ນຄົກກັນວ່າ "ການໂກທົກຜິດໄໝມ" ແຕ່ເປັນການຕັ້ງຄຳຄາມທີ່ພື້ນຖານກວ່ານັ້ນວ່າ "ຄໍາວ່າ 'ດີ' ອີ່ວິກ 'ຄູກຕ້ອງ' ມັນຄືອະໄຮກັນແນ່?"

1. ຂອບເຂດຂອງຈິຣີຍສາສົດ (The Scope of Ethics)

ອາຈານຍ້ອຍາກໃຫ້ພວກເຮົາເຫັນກາພຽມກ່ອນວ່າ ເວລາເຮົາພູດເຮືອງ "ຄວາມດີ" ເຮົາ ສາມາດປະປາດເມີນສິ່ງຕ່າງໆ ໄດ້ຫລາຍຮະດັບຄົມ:

ຊື່ວິທີທີ່ດີ (The Good Life): ເປັນການປະປາດເມີນ "ຄຸນກາພຊື່ວິທີ" ໂດຍຮັມ (ເໜືອນ ທີ່ເຮົາເພີ່ງເຮົາກວ່ານັ້ນ)

ນິສ້ຍທີ່ດີ (Good Character): ແນ້ນປະປາດເມີນທີ່ "ຕ້ວຕົນ" ອີ່ວິກ "ນິສ້ຍ" ຂອງຄົນຄົນ ນັ້ນ (ທຸກໆກົງຄຸນຮຽມ)

ການກະທຳທີ່ດີ (Good Action): ແນ້ນປະປາດເມີນວ່າ "ສິ່ງທີ່ທຳ" ນັ້ນທຳໄດ້ໄໝ (Permissible), ຕ້ອງທຳ (Obligatory) ອີ່ວິກເປັນສິ່ງທີ່ດີເລີຍເກີນກວ່າໜ້າທີ່ (Supererogatory)

ສັງຄມທີ່ດີ (Good Society): ເປັນເຮືອງຂອງຄວາມຍຸຕິຮຣມທາງສັງຄມ (Social Justice)

2. ອົງຈິຈີຍສາສົຕົກືອະໄຣ? (What is Meta-Ethics?)

ໃນບທຶນໆ ຂອງໜັງສື່ອເລີ່ມນີ້ ເຮັດຈະແຍກຄຸຍກັນໄປຕາມຫົວໜ້າຂ້າງບນຄຮັບ (ໄຕ່
ທຳອະໄຣ, ສັງຄມເປັນຍ່າງໄຣ) ແຕ່ສໍາຮັບບທນີ້ ເຮັດຈະໄມ່ສັນໃຈວ່າສິ່ງເຫຼຳນັ້ນດີ
ຫີ່ວີ່ໄມ່ໄດ້ ແຕ່ເຮັດຈະຕັ້ງຄຳຄາມຖື "ຮຣມຈາຕີພື້ນຖານຂອງຄວາມດີ"
(Fundamental nature of goodness) ຄຮັບ

ລອງຈິນຕາກາຣດູນະຄຮັບ ເວລາເຮັບອກວ່າ "ກາຣຂໂມຍຂອງເປັນສິ່ງໄມ່ໄດ້" ອົງຈິຈີຍ
ສາສົຕົກືຈະຄາມວ່າ:

ຄວ່າວ່າ "ໄມ່ໄດ້" ເປັນແຄ່ຄວາມຮູ້ສຶກຂອງເຮົາ ທີ່ໄປເປັນຄວາມຈິງຂອງໂລກເໜ້ອນກັບ
ກົງພິສຶກສົກ?

ເຮັດຈະຮູ້ໄດ້ຍ່າງໄຣວ່າອະໄຣດີຫີ່ວີ່ໄມ່ໄດ້? ເຮັດໃຫ້ເຫຼຸຜລ ໃຫ້ຄວາມຮູ້ສຶກ ທີ່ໄປໃຫ້ການ
ສັ່ງເກຕ?

ກາໜາທາງຈິຍຮຣມ (ເຊັ່ນຄວ່າວ່າ ຄວາມ, ໄມ່ຄວາມ) ມີຄວາມໝາຍເດືອກກັບກາໜາທາງ
ວິທຍາສາສົຕົກືໄໝ?

ສຽງຈາກອາຈານ

ບໍທນີ້ຈຶ່ງເໜືອນກັບການທີ່ເຮົາວັງວິຊາສີລະຮຽມລົງໜ້ວຍຮາວ ແລ້ວຫີບເຄື່ອງມື່ອທາງປ່ຽນມາຝ່າຕັດດູວ່າ "ຮາກເໜັງຂອງຄວາມຄິດເຮືອງຄຸກແລະພິດ" ຂອງມຸນຸ່ຍໍ່ເຮັນນັ້ນມາຈາກໄຫນກັນແນ່

ນັກສຶກສາກັບ... ກ່ອນທີ່ເຮົາຈະໄປດູທຸກໆງົງຕ່າງໆ ລອງຄິດເລີ່ມ ດູນະກັບວ່າ ເມື່ອນັກສຶກສາພູດວ່າ "ໝາຕກຮຽມເປັນສິ່ງເລວຮ້າຍ" ນັກສຶກສາກຳລັງພູດຄື່ງ 'ຄວາມຈົງ' ທີ່ເລື່ອງໄໝໄໝໄດ້ເໜືອນ $1+1=2$ ອ້ອນນັກສຶກສາກຳລັງແຄ່ 'ແສດງຄວາມຮັງເກີຍຈ' ອອກມາເຂົ້າ ຄັບ?

ໃນຫຼັງຂ້ອຄັດໄປ ເຮົາຈະເຮີມລົງລືກຄົ້ງທັນະຕ່າງໆ ໃນທາງອົງການສຶກສາສົດຖານະກັບມື່ອໃຈຮັງສັນຍາເຊື່ອງຄວາມແຕກຕ່າງຮະຫວ່າງການປະເມີນ "ກາຮກະທຳ" ກັບ "ນິສ້ຍ" ໄໝມກັບ? ອາຈານຢູ່ພ້ອມອືບາຍເພີ່ມນະ!

Applied Ethics, Normative Ethics, and Meta-Ethics

People have lots of different ethical opinions and these opinions are sometimes in conflict with each other. When one person thinks something is morally acceptable and another thinks that thing is wrong, at least one of the parties must be mistaken. For example, some people think homosexual acts are wrong and others don't. How can we tell who has the better view? It might

not always be possible to tell. But even where it's not possible to settle a specific question we can better understand assorted ethical views by looking into what more general ethical theories have to say about a specific ethical issue. Often the various plausible general ethical theories will align in roughly the same assessment of a specific issue. The case of homosexuality is one such example. There is no plausible theory of morality that entails or explains the view that homosexuality is wrong. This, on the face of it, seems like good reason to think that homosexuality is morally just fine. You might consider the question for yourself when we get to general ethical theories of good action in the next chapter.

For now, I just want you to notice how we have appealed to different levels of ethical issues. Some ethical opinions are about pretty specific matters like reproductive rights, obligations to future generations, tax policy, etc. These specific matters are issues of applied ethics. The job of applied ethics is to consider what more general theories of good and bad have to say about more specific issues. Whether or not the death penalty is morally justifiable, whether or not drugs should be legalized, and

whether tax money should be used to provide benefits to the poor are applied ethical issues.

Ethics is a normative discipline. That is, ethics is not concerned with describing how things are, it's concerned with looking into how things ought to be. Sociology or Anthropology might take an interest in describing the ethical opinions that are held by this group or that. Ethics is

96

concerned with whether and how those ethical opinions can be reasonably justified. Normative ethics in particular is concerned with articulating and developing the general ethical theories in terms of which ethical opinions at the applied level might be justified. Central issues in normative ethics include what it is for an action to be morally permissible and what it is for a society to be just.

Beyond normative ethical theory, we can ask yet more fundamental questions about the nature of ethics. These will be meta-ethical issues. We will organize this chapter around two meta-ethical issues. We will consider whether or not there are

any ethical truths and, if so, what makes them true or explains their truth.

Realism, Conventionalism, and Subjectivism

An ethical truth would just be any true claim about what is good, right, wrong, permissible, virtuous, vicious, just, or unjust. That's at least a partial list of the ethically significant things that might be said about something. It will do for our purposes here. So here are some ethical claims:

- It's wrong to torture innocent puppies just for fun.
- Paying your taxes is good.
- Racism is unjust.
- Honesty is a virtue.
- It's permissible to dine at the soup kitchen when you are down and out.

These should all seem like pretty plausible candidates for ethical truth. Note that none of these claims is about what is wrong, good, unjust, or virtuous for somebody or relative to somebody. Sometimes we say things like “abortion is wrong for Frank” or “abortion is permissible relative to Sue.” It's not clear whether

these are ethical claims at all. One pretty straightforward way to understand sentences like these is as simply reporting what people think, as saying that Frank thinks abortion is wrong, or that abortion is permissible according to Sue. But if this is all we mean, then we aren't making ethical claims at all. That is, we aren't saying anything about what is good, right, permissible, just, or unjust. Rather we are making claims about Frank and Sue, in particular that he or she has this or that moral opinion. If this is how we are to understand talk about what is "wrong for" or "right relative to," then we are leaving open the possibility that one or more of the ethical opinions attributed is just plain false. Somebody thinking things are so is no guarantee that they are so. Of course we might actually mean to say that right and wrong are relative to people or groups. If we take the sentences about Frank and Sue to really be ethical claims, then we are invoking a kind of Moral Relativism. We'll take Moral Relativism up later in this chapter.

The ethical claims listed above are all general in the sense that they make claims that are intended to hold for lots of people in lots of situations. But not all of these claims are "absolute," where this means something like "no exceptions allowed."

Taking honesty to be a virtue doesn't necessarily mean that it would be wrong to mislead the Nazi SS officer about the Jews hiding in

97

your attic. And ethical claims needn't be so general. For instance, "It would be wrong to torture Laura's puppy after we go the movies on Friday," is a pretty specific claim about particular things. But it is still a candidate for being an ethical truth. So there might be plenty of ethical truths even if there aren't any true absolute universal ethical generalizations.

Hopefully we are now clear about what sorts of claims are candidates for ethical truth. Now, what would it mean for any claim like those listed above to be an ethical truth? Ordinarily, when a claim is true there is some fact out there in the world somewhere that makes it true. If it's true that Russ' favorite bike has 20 speeds, then what makes this claim true is that there is a certain object in the world that is Russ' favorite bike and it has 20 speeds. So, one pretty straightforward proposal is that if there are ethical truths, then there are corresponding facts in the world that make them true. These facts needn't involve concrete physical objects like my favorite bike. We often attribute rightness

or wrongness to kinds of actions, for instance. So it might be that certain kinds of action, like torturing innocent puppies just for fun, have ethical properties like wrongness. Likewise, certain social institutions could have ethical properties of justice or injustice, characteristics of personalities could be virtuous or vicious.

We are narrowing in on a way to understand a view we will call ethical realism. Ethical realism is the view that there are ethical truths and that they are made true by facts independent of anyone's say so, will, or sentiment. These facts will be the truth-makers for ethical truths. We will examine a few realist ethical theories of right action in the next chapter. For any realist ethical theory, we will want some account of what makes the theory true, if it is true. This can be given in terms of a theory of objective value. Utilitarianism, for instance, says that right action is action that maximizes overall happiness. This realist ethical theory is based on a view about objective value. Namely that happiness has value (objectively, independent of how much we might like it).

We live in an ethically skeptical age. Many people fail to recognize ethical realism as a serious contender when they think

about whether there are ethical truths and what could make them true. Usually, when people think there are ethical truths at all, they take them to be made true by people or God, rather than objective value. We will call this view ethical conventionalism. This view makes ethical truth a matter of convention. We can point to familiar examples of things that are true and made true by convention. It's against the law to drive drunk, and what makes this true is an act of the legislature. This is a pretty formal convention. But there are also less formal conventional truths. It's rude to spit in public, but what makes this true is a much less formal, generally unspoken social convention. So, one view about ethical truths is that they are like truths of etiquette or law. Perhaps morality is something like a really serious variety of politeness. Moral truths, on this view, are more or less formal social conventions, made true by the will, say so, or sentiment of a social group and holding only relative to that social group. What we are describing is a view commonly called Moral Relativism. This is one of the more popular versions of ethical conventionalism.

Conventionalist ethical views needn't make morality relative to social groups or the say so of people though. Another very popular conventionalist view of morality is Divine Command Theory (DCT) which holds that there are moral truths and they are made true by the will or command of God. Morality is not relative to social groups according to DCT. It is absolute and holds everywhere for all people. But DCT is still a variety of conventionalism because it makes what is good or bad a matter of convention, just God's rather than ours.

Conventionalist views of ethics, either DCT or Moral Relativism, are far and away the most popular among the philosophically untutored. Conventionalism is also the most roundly rejected view about the nature of ethics among philosophers. Much of this chapter will be devoted to making it clear why Moral Relativism and DCT are both, well, horrible views about ethical truth. Religious believers and non-believers alike have better options.

There is one further meta-ethical position to introduce before we consider our options in greater detail. An alternative to realism and conventionalism is that there are no ethical truths at all. We'll call this view ethical subjectivism. You might recall David

Hume holding a view like this. Many others, including the Logical Positivists, have endorsed something like ethical subjectivism. The sentences on our list above certainly look like the sorts of sentences that could be true or false. The sentence “Honesty is a virtue” seems to be a simple subject predicate sentence that asserts something about honesty. But according to the subjectivist, this isn’t the sort of sentence that could be true or false because there is no such property as being a virtue. In fact, another way to understand ethical subjectivism is as the view that there are no ethical properties. If there are no ethical properties, then being virtuous can’t be a property of honesty. Likewise, we can’t attribute goodness to paying your taxes or wrongness to torturing puppies according to ethical subjectivism because there is no property of goodness or wrongness to attribute.

We might be tempted to say that if there are no ethical truths then it would be ethically OK to do whatever we want. But, perhaps surprisingly, ethical subjectivism denies this too since there is no property of being ethically OK to attribute to whatever we want to do. Subjectivism doesn’t settle any questions about

what we should or shouldn't do. It is just the view that there are no ethical properties and hence there are no ethical truths.

Subjectivists like Hume don't deny that we have ethical sentiments. We feel indignant at the thought of torturing puppies, for instance. A subjectivist can readily grant this and take our moral and ethical talk to be ways of displaying our moral sentiments. This view is sometimes called "yea-boism" since it takes sentences that look like ethical claims to in fact be displays of ethical sentiment. So, the real meaning of "It's wrong to torture innocent puppies" is something more like "Boo, puppy torture!" Exclamations like this can display our feelings. But exclamations like "Boo, puppy torture!" or "Yea, go team go!" just aren't the sorts of sentences that can be true or false. They don't assert anything. We can feel just terrible about puppy torture without puppy torture itself having any kind of ethical property.

สวัสดิ์ครับนักศึกษาทุกคน วันนี้อาจารย์จะพาทุกคนมาทำความเข้าใจ
โครงสร้างของวิชาจิริยศาสตร์ให้ชัดเจนขึ้นครับ เวลาเราพูดเรื่อง "ความดี-
ความชั่ว" เนี่ย นักปรัชญาเขาแบ่งการศึกษาออกเป็นหลายระดับ เพื่อให้เรา
ถูกเกี่ยงกันได้อย่างมีระบบ ไม่ใช่แค่ใช้อารมณ์ตัดสินครับ

1. ຮະດັບຂອງການສຶກສາຈົບປະເທົ່າ

ເຮົາສາມາດແປ່ງຈົບປະເທົ່າສົດຮອກເປັນ 3 ຮະດັບໃໝ່ ຕາມຄວາມເຂົາພາບຈະຈົບປະເທົ່າ:

ຈົບປະເທົ່າປະລຸງກົດ (Applied Ethics): ຄືອການເອຫາທຸກໆມາຄັກເຮືອງເຂົາພາບທັງທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນສັງຄມຈົງໆ ເຊັ່ນ ການທຳແຫ່ງ, ໂກຫະປະຫາວຸດ, ການຮຸ່ນຍໍາຕາດ ທີ່ກົດສິ່ງທີ່ມີຄວາມໜາກໜາຍທາງເປົ້າ ອີ່ງເຮືອງ ຮັກເປົ້າເດືອນກັນ (Homosexuality) ທີ່ໃນຂໍ້ຄວາມຍົກຕ້ວອຍ່າງວ່າ ອາກພິຈານາຕາມທຸກໆຈົບປະເທົ່າສົດຮອກແລ້ວ ແທບໄມ້ມີທຸກໆໃໝ່ແລ້ວ ທີ່ຈີ່ໜ້າວ່າຄວາມຮັກເປົ້າເດືອນກັນເປັນເຮືອງຜິດສິລະຮຽມ

ນອർມາທີ່ຈົບປະເທົ່າ (Normative Ethics): ເປັນຮະດັບທີ່ພິພາຍາມສ່ວັງ "ເກີດສົດຮອກ" ທີ່ກົດທຸກໆທີ່ໄປເພື່ອບອກວ່າ "ເຮົາຄວາມມືຈົບປະເທົ່າໄວ້" ທີ່ກົດ "ການກະທຳແບບໃໝ່ທີ່ຈະເຮືອງກວ່າດີ" ເຊັ່ນ ທຸກໆຈົບປະເທົ່າປະລຸງກົດ (Utilitarianism) ທີ່ເນັ້ນຜລັບພົບຄວາມສຸຂໂດຍຮ່ວມ

ອກົງຈົບປະເທົ່າ (Meta-Ethics): ນີ້ຄືອຮະດັບທີ່ລຶກທີ່ສຸດຄວັບ ເຮົາໄມ້ໄດ້ມາວ່າ ອະໄຮດີ ແຕ່ເຮົາຄວາມວ່າ "ຄໍາວ່າ 'ດີ' ມັນມີຢູ່ຈົບປະເທົ່າໃໝ່?" ແລະ ຄໍາມືຈົບປະເທົ່າ ອະໄຮຄືອສິ່ງທີ່ທຳໃໝ່ມັນເປັນຈົບປະເທົ່າ?

ຂໍ້ຄວາມຈຳ: ຈົບປະເທົ່າເປັນວິຊາເຊີງ ບຣທັດຮູ້ນ (Normative) ຄືອການສຶກສາວ່າໄດ້ "ຄວາມຈະເປັນ" ອີ່ງໄວ (Ought to be) ທີ່ຈົບປະເທົ່າຈາກ ສັງຄມວິທຍາ ທີ່ກົດ "ມີຄວາມຈຳ" (Descriptive) ວ່າຄົນກຸ່ມໄໝຄົດອ່ານໄວແລ້ວ ຄວັບ

2. ອົງຈາກສົງຮົນ: ດຳເນັດການຈົບປັດ ຂອງ ດຳເນັດການຈົບປັດ

ເມື່ອເຮົາຕັ້ງຄຳດາມວ່າ "ການທຽມານລູກໜາມນັ້ນພິດ" ດຳກລ່າວນີ້ເປັນ "ດຳເນັດການຈົບປັດ" ທີ່ໄດ້ມາ? ນັກປະຈຸບາແປ່ງຄຳຕອບອກເປັນ 3 ດຳເນັດໃໝ່ໆ ດັ່ງ:

ກ. ສັຈນິຍາມທາງຈົບປັດ (Ethical Realism)

ເຊື່ອວ່າດຳເນັດການຈົບປັດມີຢູ່ຈົບປັດ ແລະ ໄມ່ຂຶ້ນຢູ່ກັບຄວາມຄິດຂອງໂຄຣ ມັນ ເປັນຂໍ້ເທິງໃຈຈົບປັດໃນຕົວມັນເອງ ແມ່ນກັບທີ່ເລີກ $1+1=2$ ທີ່ໄວ້ໂລກມຸນຮອບດວງ ອາທິຕິຍ່

ເຊື່ອວ່າ "ຄວາມສຸຂ" ມີຄຸນຄ່າໃນຕົວເອງ (Objective Value) ດັ່ງນັ້ນການກະທຳທີ່ ສ້າງຄວາມສຸຂຈຶ່ງ "ດີ" ໂດຍຮຽມຈາຕີ ໄມ່ວ່າຄານຈະຍອມຮັບທີ່ໄວ້ມີກີ່ຕາມ

ຂ. ຈາກີຕິຍາມ/ອັຕນິຍາມເຊີງກຸ່ມ (Ethical Conventionalism)

ເຊື່ອວ່າສົງຮົນເປັນເຮືອງຂອງ "ຂ້ອຕກລົງ" ທີ່ໄວ້ "ຈາກີຕ" ດຳເນັດການຈົບປັດ ຖຸກສ້າງຂຶ້ນໂດຍມູ່ຫຍ່ຍ້ ທີ່ໄວ້ຜູ້ມີອຳນາຈ ແປ່ງຍ່ອຍໄດ້ເປັນ:

ສົມພັທຣນິຍາມທາງສົງຮົນ (Moral Relativism): ພິດທີ່ໄວ້ຖຸກຂຶ້ນຢູ່ກັບ "ສັງຄມ" ນັ້ນໆ ກຳຫົດ (ເໜື້ອນກົງຈາຈກທີ່ໄວ້ມາຮັບສັງຄມ)

ທຖາງກົງທົ່ວໂອກ (Divine Command Theory): ພິດທີ່ໄວ້ຖຸກຂຶ້ນຢູ່ກັບ "ພຣະບັນຫາຂອງພຣະເຈົ້າ"

ຄ. ອັຕວິສິຍາມທາງຈົບປັດ (Ethical Subjectivism)

ค่ายนี้สายโหดครับ เชื่อว่า "ความจริงทางศีลธรรมไม่มีอยู่จริง" (No ethical truths)

คำว่า "ดี" หรือ "เลว" เป็นเพียงการแสดง "อารมณ์" ของผู้พูดเฉยๆ

เราเรียกทัศนนี้ว่า "Yea-Booism" ครับ เพราะเวลาเราพูดว่า "การโกรังมันเลว" ความหมายจริงๆ ของมันก็คือ "การโกร... ยี! (Boo!)" หรือถ้าบอกว่า "ความซื่อสัตย์คือสิ่งดี" ก็คือ "ความซื่อสัตย์... เย้! (Yea!)" ท่านนั้นเอง

ตารางสรุปภาพรวม Meta-Ethics

ทัศนะ	ความจริงศีลธรรมมีจริงไหม? อะไรทำให้เป็นจริง?
Realism	มีจริง ข้อเท็จจริงที่เป็นวัตถุวิสัย (Objective Facts)
Conventionalism	มีจริง ข้อตกลงของมนุษย์ สังคม หรือพระเจ้า
Subjectivism	ไม่มีจริง เป็นแค่การแสดงความรู้สึกหรืออารมณ์ส่วนตัว

สรุปจากอาจารย์

นักศึกษาจะเห็นนั่นคือว่า ปัญหาของ สัมพัทธนิยม (Relativism) หรือ เทวโองการ (DCT) คือมันทำให้ศีลธรรมกลายเป็นเรื่อง "แล้วแต่คนจะพูด" ซึ่ง นักปรัชญาส่วนใหญ่ไม่ค่อยยอมรับ เพราะมันทำให้เราหาเกณฑ์กลางที่ สมเหตุสมผลไม่ได้เลย

นักศึกษาครับ... ถ้ามีคนบอกว่า "การขโมยเงินคนยากจนเป็นเรื่องที่ถูกต้องใน สังคมของฉัน" นักศึกษาจะใช้เหตุผลแบบ Realism เข้าไปเย้ยเขา หรือ

นักศึกษาจะยอมรับแบบ Relativism ว่า "อ้อ... งั้นก็แล้วแต่สังคมคุณละกัน"?
ลองเก็บไปคิดดูนะครับ

ในควบหน้า เราจะมาเจาะลึกว่าทำไมนักปรัชญาถึง "ยิ่ง" ใส่แนวคิด Relativism กันนัก! มีใครสงสัยเรื่องความต่างระหว่างจริยศาสตร์ประยุกต์ กับนอร์มาทิฟไหมครับ? ตามอาจารย์ได้เลยนะ!

.....

In this section we have introduced three general meta-ethical positions:

- Realism is the view that there are ethical truths and they are made true by something other than convention.
- Conventionalism is the view that there are ethical truths and their truth is a matter of convention (God's in the case of DCT, people's conventions in the case of Moral Relativism).
- Subjectivism is the view that there are no ethical truths, only subjective ethical sentiments.

It should be clear that these three meta-ethical positions cover all the logical possibilities. In the remainder of this chapter we will take up some evaluation of these positions. As we've already

mentioned, conventionalist ethical theories are pretty uniformly rejected by philosophers and we'll want to get clear on why. Subjectivism is a contender, but a puzzling one. We will say a bit more about challenges for subjectivism. In rejecting conventionalism and raising problems for subjectivism, we build a case for ethical realism. Of course this meta-ethical position may face its own concerns and we needn't settle the score between subjectivism and realism here. But for reasons that will become clear soon enough, we will need to get conventionalism out of the way before we take up our inquiry into normative ethical theories in the next chapter.

Against Conventionalism

There are many variations on conventional ethical theory depending on who gets to say what's right or wrong for whom. What they all have in common is that these theories make right and wrong a matter of somebody's authority or some group's authority. Since it is generally actions that are commanded, we will conduct this discussion in terms of right and wrong action. Things would go pretty much the same if we conducted our inquiry in terms of virtue and vice or good and bad more generally. To keep things simple, we will just discuss the two

views we've already mentioned: DCT (Divine Command Theory) which makes right and wrong a matter of God's say so, and societal Moral Relativism that makes right or wrong relative to a society's say so.

According to DCT, what is right is right simply because God commands it. This view makes ethics easy, so long as we can be sure we know what God commands. If we can somehow be confident about that, ethics requires no critical thinking, just total obedience. We had a much earlier encounter with DCT in our discussion of Plato's dialogue, *Euthyphro*. In that dialogue Socrates points towards the classic and still cogent objection to DCT. The central problem for DCT is that it makes ethics completely arbitrary. In principle, God could command that anything be right. God could command that we torture puppies, commit genocide, and treat children like livestock. According to DCT, if God does command these things, then they are right, end of story. In fact, many people have sincerely taken God to have commanded these things (perhaps except for puppy torture). However, hopefully, the idea that any of these things could be morally right strikes you as absurd. In spite of our occasionally differing ethical opinions, ethics does seem to be systematic and

coherent. Right and wrong are not completely arbitrary. It seems at

100

least that there is some reasoned systematicity to our ethical opinions in spite of the differences we sometimes arrive at. If this is right, then we should reject any meta-ethical view that makes ethics completely arbitrary. And this means rejecting the view that right and wrong is simply a matter of God's command.

The religious believer has better meta-ethical options than DCT. When I present students with the knock down objection to DCT just given, it's not uncommon for someone to object that God would never command us to torture innocent puppies because God is good. I think this is exactly the right response for a believer to offer. But this response is not a defense of DCT. Any believer that makes this move is joining Socrates in rejecting DCT and taking God to command what is good because it is good. If God is essentially good, then what is right is not made right merely by his command. Rather he commands what he commands because of his goodness. When the religious believer takes God's goodness to be what is ethically fundamental he abandons conventionalist meta-ethics in favor of a kind of theological

ethical realism. Of course, the challenge of understanding God's good nature remains.

People whose ethical opinions are not guided by religious faith have a very unfortunate tendency to retain the conventionalist authority-based view of the nature of ethical truth. The result, most frequently, is some variety of Moral Relativism. Perhaps the shift to Moral Relativism is based on the assumption that if there is no God to decide what's right and wrong, then it must be people who get to decide right from wrong. The idea that ethics might be a matter of inquiry and discovery rather than authority and command seldom gets a foothold without some structured philosophical critical thinking. Descartes' vision of shaking off the shackles of authority and thinking freely is far from fruition in our culturally dominant way of thinking about morality.

Let's take societal Moral Relativism to be the view that what is right relative to a society is whatever is deemed right by that society. We could ask for a few clarifications. In particular, it would be good to know what counts as a society and what it takes for a society to deem something right. In the broadest sense, we might take any social group to constitute a society, though I don't think anyone is a chess club moral relativist or a

garden society moral relativist. People are much more inclined to take culture to identify the social groups relevant to morality. And this sounds appealing given that moral traditions are often incorporated into cultural traditions. Keep in mind, though, that ethics is about what moral opinions are best, not what moral opinions are in fact held by people or how they come to be held by people. While most of us are pretty likely to inherit our moral opinions from the dominant traditions in our culture, being entrenched by culture might not be the best guide to what is good. Given this, we might ask why it is culture that gets to decide right and wrong rather than the chess club or the garden society. Moral Relativism seems to suffer a kind of arbitrariness even at the level of selecting the groups to which right and wrong are supposed to be relative.

Next, what is it for a group to deem something right or wrong? As we are culturally engrained to think egalitarianism is a good thing, most of us would probably say that a group deems

something right when a solid majority of its members deem it right. But why not take a group to deem something to be right with the strongest and most aggressive member of the group

deems it right? This is how things work with gangs and outlaw militias. If right and wrong are merely matters of convention, why should we favor egalitarian democratic say so over gangland style strongman say so? Note that it won't do to appeal to values independent of the say so of groups here, since Moral Relativism denies the existence of any value independent of group say so. It appears that a further element of worrisome arbitrariness lurks just in the attempt to formulate a plausible version of Moral Relativism.

Whatever version of Moral Relativism we lump for, the problems will be basically the same. Because Moral Relativism grounds right and wrong in authority, it suffers the same central problem as DCT. The commands of people can be just as arbitrary as the commands of any god. Anything can be right relative to a culture. All it takes is for the culture to deem it right. So if a culture deems it right to cut the genitals of young girls without regard to their consent, then, according to cultural Moral Relativism, this is right relative to that culture. Should this example seem at all ethnocentric, let's add another. If a culture deems it good for women to walk around all day in shoes that wreck their feet, then, according to cultural Moral Relativism, this is good relative

to that culture. If neither of these examples strikes you as morally absurd, then consider racism, genocide, terrorism, or exhausting natural resources leaving future generations to suffer and die off. According to Moral Relativism, all it takes for any of these things to be right relative to a culture is for that culture to deem it right. As ethical theories go, Moral Relativism begins to look like a bit of a train wreck. Yet all we have done here is reason very straightforwardly and deductively from what Moral Relativism says.

The arbitrariness of Moral Relativism leads directly to the central and most compelling objection to the view. But there is more to consider including dispelling some myths that seem to speak in its favor. Many would endorse some version of Moral Relativism on the grounds that it seems to support tolerance and respect for societies with differing moral views. Moral Relativism seems to be a view that allows for different societies to embrace different moral standards that are right relative to the respective societies. Moral Relativism rejects the notion that the moral standards of one society could be objectively correct. This line of thought has led many who value cultural diversity and tolerance to embrace Moral Relativism. But this is a mistake.

Moral Relativism does not entail that we should be tolerant of diversity. Moral Relativism entails that we should be tolerant of diversity if and only if our group deems tolerance of diversity to be a good thing. If a group deems intolerance to be good, then, according to Moral Relativism, intolerance is good relative to that group. Since goodness is relativized to groups, our view that tolerance and respect for diversity is good fails to provide the intolerant group with any grounds for reconsidering its intolerance. Moral Relativism thus turns out to be a deeply conservative view in the sense that it undermines all possible reasons for changing our moral outlook. Moral Relativism is a view that gives the dominant racist culture moral standing and further denies us any reasonable grounds for arguing against the intolerance of the dominant racist culture. We who value tolerance and

102

respect for diverse individuals or groups would do much better to endorse tolerance and respect as objective realist ethical values than to endorse Moral Relativism.

A further strong argument against Moral Relativism is the argument from change. Sometimes our view about the moral

status of some practice changes. A person might, for instance, think that eating meat is morally unproblematic at one time and then become convinced that animals deserve some kind of moral regard that speaks against eating them. When moral views change in this fashion, people do not merely drop one moral belief in favor of another. Typically, they also hold that their previous moral views were mistaken. They take themselves to have discovered something new about what is morally right. Likewise, when the prevalent moral belief in a society undergoes a significant change, as in the civil rights movement, we are inclined to see this as a change for the better. Moral Relativism has no problem with changes in moral standards. But the relativist cannot account for any changes in our moral beliefs as being changes for the better. This is because the Moral Relativism recognizes no independent standard of goodness against which the new moral opinions can be judged to be better than the old moral opinions.

A closely related problem for Moral Relativism is the moral reformer's dilemma. We recognize a few remarkable individuals as moral reformers, people who, we think, improved the moral condition of their society in some way. Common examples might

include the Buddha, Jesus, Ghandi, or Martin Luther King Jr. While the relativist can allow that these individuals changed the moral views of their societies, none can be said to have changed their societies for the better. Again, this is because the societal moral relativist recognizes no standard of moral goodness independent of what is accepted in a society according to which a society that changes can be said to change for the better. The relativist is committed to taking the most overt forms of racism to be right relative to pre-civil rights American society and wrong relative to post-civil rights American society. But since standards of goodness are determined by the prevalent views in a society, there is no standard of goodness to appeal to in judging that the change our society underwent in the civil rights movement was a change for the better. According to societal Moral Relativism, anyone who takes Martin Luther King to have improved American society by leading it to reject many forms of racism is just mistaken about the nature of ethical truth.

สวัสดีครับนักศึกษาทุกคน วันนี้เราจะมาเข้าสู่บทวิเคราะห์ที่เข้มข้นที่สุดบทหนึ่งในวิชาจริยศาสตร์ นั่นคือการตรวจสอบว่า "ความจริงทางศีลธรรมมีรากฐานมาจากอะไร?"

อาจารย์ได้แนะนำ 3 ทัศนะใหญ่ไปแล้ว คือ:

- สัจنيยม (Realism): เชื่อว่าความจริงศีลธรรมมีอยู่จริงโดยไม่ต้องรอใครมาสั่ง
- จารีตนิยม (Conventionalism): เชื่อว่าศีลธรรมคือ "ข้อตกลง" (ไม่ว่าจะเป็นของพระเจ้าหรือสังคม)
- อัตวิสัยนิยม (Subjectivism): เชื่อว่าไม่มีความจริงศีลธรรม มีแค่ความรู้สึกส่วนตัว

วันนี้อาจารย์จะสมบบทบทานักวิจารณ์เพื่อ "ถ้ม" แนวคิดจารีตนิยม (Conventionalism) ให้พากเราดูครับ ว่าทำไมในสายตาของนักปรัชญา แนวคิดนี้ถึงมีช่องโหว่ที่น่ากลัวมาก

1. ปัญหาของทฤษฎีเทวองการ (The Problem with Divine Command Theory - DCT)

แนวคิด DCT บอกว่า "สิ่งที่ถูก คือสิ่งที่พระเจ้าสั่ง" ฟังดูเหมือนจะง่ายใช่ไหมครับ? แต่ที่ทำตามที่พระเจ้าบอกก็จบ ไม่ต้องคิดอะไรมาก แต่โซกราตีสเคยตั้งคำถามออมตะไว้ในบทสนทนา Euthyphro ว่า:

"สิ่งที่ถูกต้องมันถูก เพราะพระเจ้าสั่ง หรือพระเจ้าสั่ง เพราะมันถูกต้องอยู่แล้ว?"

ถ้ามันถูก เพราะพระเจ้าสั่ง: นั่นหมายความว่าศีลธรรมเป็นเรื่อง "ตามใจชอบ" (Arbitrary) ครับ หากวันหนึ่งพระเจ้าสั่งว่า "การทรมานลูกหมาเป็นเรื่องดี" ตามทฤษฎีนี้เรา ก็ต้องยอมรับว่ามันดี ซึ่งมันขัดกับสามัญสำนึกของเราย่าง รุนแรง

ทางออกของศาสสนิกชน: หลายคนมักเยิ่งว่า "พระเจ้าไม่มีวันสั่งให้ทรมานลูกหมา เพราะพระเจ้าเป็นผู้ดีงาม" แต่อาจารย์ต้องบอกว่า นี่ไม่ใช่การปกป้อง DCT ครับ แต่เป็นการยอมรับว่า "ความดีงาม" มีตัวตนอยู่ก่อนแล้ว และพระเจ้าแค่สั่งตามความดีนั้น ซึ่งนั่นคือการข้ามฝั่งไปเป็น Realism (สัจنيยม) เรียบร้อยแล้วครับ

2. เมื่อ "สังคม" กลายเป็นผู้กำหนด: สัมพัทธนิยมทางศีลธรรม (Moral Relativism)

สำหรับคนที่ไม่เชื่อในพระเจ้า หลายคนมักหันไปหา Moral Relativism ที่ บอกว่า "ถูก-ผิด ขึ้นอยู่กับสังคมหรือวัฒนธรรมนั้นๆ" แต่อาจารย์ขออภัย ว่าแนวคิดนี้คือ "หายนะทางจริยธรรม" ในหลายมิติครับ:

ก. ความไร้เกณฑ์ที่ขัดเจน (Arbitrariness)

เราจะนิยาม "สังคม" อย่างไร? ทำไมต้องเป็นวัฒนธรรม? ทำไมไม่เป็น "ชุมชน มากกว่า" หรือ "กลุ่มแก๊งมาเฟีย"? หากหัวหน้าแก๊งสั่งว่าการฆ่าคนคือเรื่องถูก

ในสังคมของเรา เราจะเอาเกณฑ์ไหนไปคัดค้าน ในเมื่อ Relativism บอกว่า
ไม่มีเกณฑ์กลางที่อยู่เหนือข้อตกลงของกลุ่ม?

ข. การยอมรับความรุนแรง (The Horror of Relativism)

ถ้าศีลธรรมขึ้นอยู่กับสังคมเพียงอย่างเดียว:

หากสังคมหนึ่งบอกว่าการเหยียดผิวเป็นเรื่องถูก มันก็ต้อง "ถูก" สำหรับสังคมนั้น

หากสังคมหนึ่งบอกว่าการฆ่าล้างเพื่อพันธุ์เป็นเรื่องดี มันก็ต้อง "ดี" สำหรับเขานี่คือเหตุผลที่นักปรัชญาส่วนใหญ่รับไม่ได้ เพราะมันทำให้การกระทำที่เลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์กล้ายเป็นเรื่องที่ "ยอมรับได้" เพียงแค่มีเสียงส่วนใหญ่เห็นชอบ

3. การทำลายคุณค่าของ "ความอดทนอดกลั้น" (The Myth of Tolerance)

helyคนชอบ Relativism เพราะคิดว่ามันส่งเสริมการยอมรับความแตกต่าง (Tolerance) แต่นักศึกษาเชื่อมั่นว่า มันให้ผลตรงกันข้าม!

Relativism บอกว่า "ความอดทน" จะดีก็ต่อเมื่อสังคมนั้นเห็นว่ามันดีถ้าสังคมของเราสอนให้ "เกลียดชังและไม่ยอมรับความต่าง" ตามหลัก Relativism การไม่ยอมรับความต่างก็ถูกมองเป็นเรื่องที่ "ถูกต้อง" ทันทีสำหรับ

เรา ดังนั้น ถ้าเรารอยากส่งเสริมความอดทนอดกลั้นจริงๆ เราควรสนับสนุนมัน ในฐานะ "คุณค่าสากล" (Objective Value) ไม่ใช่แค่เรื่องสมมติของกลุ่มครรช์

4. ปัญหารือ "นักปฏิรูปศีลธรรม" (The Moral Reformer's Dilemma)

นี่คือจุดที่น่าสนใจที่สุดครับ ลองนึกถึงบุคคลอย่าง มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ หรือ แคนธี:

ในตอนที่ท่านเหล่านี้ลุกขึ้นมาสู้กับกฎหมายที่เหยียดผิวหรือการกดขี่ ท่านทำในสิ่งที่ "ผิด" ต่อบรรทัดฐานสังคมในขณะนั้น

ถ้าเราเป็นพวก Relativist เราต้องเรียกท่านเหล่านี้ว่า "คนทำผิดศีลธรรม" เพราะท่านไปต่อต้านสิ่งที่สังคมส่วนใหญ่ในตอนนั้นบอกว่าถูก

และเราจะไม่มีวันพูดได้เลยว่า "สังคมเราพัฒนาขึ้น" เพราะ Relativism ไม่มีเกณฑ์กลางให้เปรียบเทียบว่า "จุดที่ขัดความเหยียดผิว" ดีกว่า "จุดที่มีการเหยียดผิว" อย่างไร มนก็แค่ "เปลี่ยนไป" ตามใจคนในยุคหนึ่น而已ๆ

สรุปจากอาจารย์

นักศึกษาจะเห็นว่า การฝ่า "ความถูก-ผิด" ไว้กับอำนาจของใครคนใดคนหนึ่ง (ไม่ว่าจะเป็นพระเจ้าหรือเสียงส่วนใหญ่) มักจะนำไปสู่ความไม่สมเหตุสมผลและอันตรายเสมอครับ

นักศึกษาครับ... ถ้าวันหนึ่งเพื่อนในห้องส่วนใหญ่โหวตว่า "การขโมยปากกาเพื่อนในห้องไม่ผิด" นักศึกษาจะยอมรับกฎหมายในฐานะความจริงทางศีลธรรม (แบบ Relativism) หรือนักศึกษาจะยังรู้สึกว่า "มันมีบางอย่างที่ผิดอยู่ดี" (แบบ Realism)? ลองตระหนักรับ!

ในความน่าจะเป็นที่เราไม่เชื่อทั้งพระเจ้าและไม่เชื่อทั้งสังคม แต่เชื่อใน "ความรู้สึก" (Subjectivism) เราจะเชื่อในสิ่งใด? เจอกันครับ!

Relativism and the Social Sciences

The social sciences are in the business of trying to better understand and explain the diversity of cultural practices and world views. But in describing culturally based beliefs about what is right or wrong, they are not defending ethical claims about what is right or wrong. The social sciences are often concerned with what people in different cultures believe is right or wrong. And social scientists will often discuss a kind of descriptive cultural relativism in explaining how what is deemed good or bad in various cultures is relative to their respective values and traditions. But the question of what is good or bad remains a question for ethics.

Suspending judgment is methodologically important for understanding. This is just as true in philosophy as it is in sociology or anthropology. We suspend judgment at the stage of trying to understand a new view. Only once we have a clear understanding can we then turn to critical evaluation. The social sciences are out to understand cultural practices and perspectives and suspending judgment is essential to doing this well. So guarding against ethnocentrism is important when an anthropologist investigates cultures that are different from her own. But the methodological importance of suspending judgment for the sake of better understanding is not a permanent obstacle to critical evaluation of the moral points of view transmitted through culture. Ethics, unlike sociology or anthropology, is a fundamentally normative discipline. Its goal is to evaluate moral views and try to see which is most reasonable in light of the kinds of ethical evidence and argument we can uncover. Here we benefit from the social sciences and the understanding they produce of the moral perspectives of different cultures.

When we take up ethics and critically evaluate moral opinions, we are moving beyond the suspension of judgment. In ethics our goal is to better understand which moral opinions are reasonable and which aren't. But our ethical judgments are to be grounded on ethical reasons. It remains just as important that we avoid ethnocentrism in evaluating moral views. Criticizing a practice that is morally accepted in another culture because it is not in line with in our own culturally based values is simply a non-starter as an argument in ethics. If we have some reason for thinking that an evaluation of a moral opinion is based on some culturally loaded value or bias, then to that degree we have a good reason to discredit that evaluation.

Lots of people find societal Moral Relativism appealing as a means of conflict avoidance. It is a way for everyone to feel that they have things right. But, to engage in a bit of social science, relativism about morality seems plausible only in comfortably decadent cultures. Nobody buys Moral Relativism once someone starts shooting. When you don't have the option of avoiding conflict, that there is a difference between just and unjust, right and wrong, is often too starkly apparent to ignore. Given this, we should worry that Moral Relativism as a means of conflict

avoidance is really a lazy and cowardly way for the comfortable and complacent to avoid addressing important issues.

There should not be so much to fear in investigating ethical issues. When we sit down to formulate and evaluate ethical arguments, it's not really about who is right or who gets to have their way. Like any other kind of inquiry, it's really about looking into issues and trying to reason well. Rational inquiry done well doesn't have to include unpleasant conflict, but it does hold out some hope for resolving conflicts reasonably. In ethics we put an argument for a view about what is right or wrong on the table and talk about the quality of the argument. Where the argument came from is not what is at issue at this point. Neither is who likes or dislikes the conclusion. All that is at issue is whether or not the premises of the argument should be accepted, and whether or not the conclusion follows from the premises. Making carefully reasoned judgments about ethical views is not the same thing as condemning or seeking recourse against those who hold them. Careful inquiry into what is good, right, or just is an essential precursor to

effectively fighting for social justice. But in the context of inquiry, we are not joining the battle and to conflate these two activities is very likely to result in doing both of them badly. Philosophy is only concerned with whether or not good reasons can be given for accepting or rejecting positions and opinions. Free and open inquiry, inquiry that employs as many diverse perspectives as possible, provides the only method we have for identifying and filtering out culturally based biases. Bringing a righteous battle to inquiry can only silence voices whose inclusion would be valuable.

For yet another compelling line of argument against Moral Relativism, see Paul Boghossian's piece, "The Maze of Moral Relativism." Boghossian argues that attempts to relativize morality undermine the normativity of moral beliefs altogether and so ultimately collapse into nihilism, the view that nothing matters, nothing is good. If you prefer to listen, here's a Philosophy Bites podcast in which Boghossian explains his line of argument.

If ethics is a matter of authority as both DCT and Moral Relativism would have it, then there is no inquiry to engage in beyond figuring out what the relevant authority says. This would make

ethics a singularly boring topic to look into. But we will find quite a few interesting things to say about plausible normative ethical theories. So we might take our inquiry into normative ethics in the next chapter to constitute one further argument against conventionalist approaches to ethics. Ethics just isn't as dull as conventionalism would have it. Before we get there, we need to address subjectivism, the view that there are no ethical truths, or no ethical properties.

สวัสดิครับนักศึกษาทุกคน วันนี้เราจะมาคุยกันในหัวข้อที่น่าสนใจมาก คือ การแยกแยะระหว่าง "สังคมศาสตร์" กับ "ปรัชญาจริยศาสตร์" หลายคนมัก สับสนและน่าแนวคิด "สัมพัทธนิยม" (Relativism) จากวิชามานุษยวิทยาฯ หมายความว่า เช่นเดียวกันในทางจริยธรรม วันนี้อาจารย์จะมาไขข้อข้องใจครับ

1. การบรรยาย (Descriptive) vs การกำหนดบรรทัดฐาน (Normative)

ก่อนอื่นเราต้องเข้าใจ "บทบาท" ที่ต่างกันของสองศาสตร์นี้ครับ:

สังคมศาสตร์ (มนุษยวิทยา/สังคมวิทยา): มีหน้าที่ "อธิบาย" (Describe) ว่า คนในแต่ละวัฒนธรรมเชื่อเรื่องถูก-ผิดอย่างไร เข้าใช้ "สัมพัทธนิยมทางวัฒนธรรมเชิงพรอนนา" (Descriptive Cultural Relativism) เพื่อทำความเข้าใจโดยไม่เอารั้งเป็นศูนย์กลาง (Ethnocentrism) ซึ่งเป็นวิธีวิทยาที่ ถูกต้องในการเก็บข้อมูล

จริยศาสตร์ (Ethics): เป็นวิชาเชิง "บรรทัดฐาน" (Normative) คือเราไม่ได้ ถามว่า "คนกลุ่มนี้เชื่อว่าอะไรดี" แต่เราถามว่า "สิ่งที่เข้าเชื่อนั้นน่า มั่น สมเหตุสมผลหรือดีจริงๆ หรือเปล่า?"

เปรียบเทียบ: นักมนุษยวิทยาเหมือนคนวางแผนที่ต้องวางแผนที่ต้องวางแผนตามจริง (คน เชื่อแบบนี้) แต่นักปรัชญาเหมือนคนวางแผนการเดินทางที่ต้องถามว่า "เส้นทางนี้มั่นปoloดภัยและควรไปจริงไหม?"

2. กับดักของ "การงดเว้นการตัดสิน"

ในการทำวิจัย สังคมศาสตร์ต้อง "งดเว้นการตัดสิน" (Suspending Judgment) เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมอื่นอย่างถ่องแท้ แต่นักศึกษาต้องระวัง นะครับ: การงดเว้นการตัดสินช่วงระหว่างเพื่อทำความเข้าใจ ไม่ใช่การเลิกตัดสิน แต่

เมื่อเราเข้าใจเหตุผลของเขาแล้ว ขั้นต่อไปในทางปรัชญาคือการ "ประเมิน อย่างวิพากษ์" (Critical Evaluation) โดยใช้เหตุผลสากล ไม่ใช้แค่คติทาง วัฒนธรรมของเราไปต่อกัน การด่าคนอื่นเพียงเพราเขามีเมื่อเรา (Ethnocentrism) ไม่ใช่ข้อโต้แย้งทางปรัชญา แต่การวิเคราะห์ว่าข้ออ้างของ เขายังอยู่บนหลักการที่สมเหตุสมผลหรือไม่ นั่นคือจริยศาสตร์ครับ

3. สัมพัทธนิยม: วิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบ "ขี้ขลาด"?

ข้อความนี้ให้ความเห็นที่แสบสันมากครับ เขามองว่าคนเรามักชอบ Moral Relativism (มองว่าถูก-ผิดแล้วแต่คน/สังคม) เพราะมันเป็นวิธี "เลี่ยงความขัดแย้ง" ที่ง่ายที่สุด ทุกคนจะได้รู้สึกว่าตัวเองถูกกันหมด

แต่ความจริงคืออะไรรับ?

Relativism จะดูนำเชื่อถือก็ต่อเมื่อเรารวยในสังคมที่ "สุขสบายนั้นและฟุ่มเฟือ"

"ไม่มีใครเชื่อเรื่องสัมพัทธนิยมหรอก เมื่อมีคนเริ่มลั่นไกปืน" เมื่อถึงจุดที่เกิดความอยุติธรรมจริงๆ หรือเกิดสังหารม ความแตกต่างระหว่าง "ความยุติธรรม" และ "ความอธรรม" จะชัดเจนจนเราไม่อาจแกลังทำเป็นมองไม่เห็นได้

ดังนั้น การบอกว่า "แล้วแต่ใจจะคิด" บอยครั้งจึงเป็นเพียงความ "เกียจคร้าน และขี้ขลาด" ของคนที่อยู่อย่างสบายนอกไม่ต้องการเผชิญหน้ากับความจริงที่ยากลำบาก

4. การสืบเสาะทางเหตุผล (Rational Inquiry)

การวิพากษ์วิจารณ์ริยธรรมไม่ใช่การด่าทอหรือการไปตัดสินตัวบุคคลรับแต่มันคือการ "ตรวจสอบคุณภาพของข้อโต้แย้ง" (Arguments):

ไม่นั่นที่มา: ไม่สำคัญว่าใครเป็นคนพูด หรือเป็นวัฒนธรรมไหน

เน้นตรรกะ: ข้ออ้าง (Premises) เป็นจริงไหม? และข้อสรุป (Conclusion) สมเหตุสมผลตามข้ออ้างนั้นหรือไม่?

ความหลากหลายคืออาวุธ: การรับฟังมุมมองที่หลากหลาย (Diverse perspectives) คือวิธีเดียวที่จะช่วย "กรอง" องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมออกจากไปได้

สรุปจากอาจารย์

หากเราเชื่อตาม Relativism จริยศาสตร์จะกลายเป็นวิชาที่ "น่าเบื่อที่สุดในโลก" เพราะเราไม่ต้องทำอะไรเลยนอกจากไปคุยกับ "ผู้มีอำนาจในสังคมนั้นสั่งว่าอะไร" แล้วก็จบ แต่ความจริงคือจริยศาสตร์สนุกและท้าทายกว่านั้น เพราะเรากำลังพยายามสืบเสาะหาความจริงที่ลึกซึ้งกว่าแค่คำสั่งของใครคนใดคนหนึ่งครับ

นักศึกษาครับ... ถ้าเรายอมรับว่า "ไม่มีถูกไม่มีผิดที่แท้จริง" (Relativism) เราจะยังมีอำนาจทางเหตุผลอะไรไปต่อสู้กับ "ความอยุติธรรม" ที่เกิดขึ้นในโลกได้อีกไหมครับ? หรือว่าเราต้องยอมรับไปเฉยๆ เพราะมันคือ 'ความถูกต้อง' ในมุมของเขา?

ก่อนจะขึ้นบทใหม่เรื่องทฤษฎีจริยธรรม เราจะไปดูกูต่อสู้รายสุดท้ายในระดับ Meta-ethics นั้นคือ "อัตติวิสัยนิยม" (Subjectivism) หรือความเชื่อที่ว่า "ความจริงทางศีลธรรมไม่มีอยู่จริง" มีใครมีคำตามเรื่องความต่างของ สังคมศาสตร์กับปรัชญาใหม่ครับ? เชิญครับ!

.....

Against subjectivism Here, I want to discuss just one consideration that I think speaks for a realist view of ethics over the subjectivist view. We seem to reason about ethics quite a lot. We don't just express ethical sentiments, but we incorporate ethical expressions into complicated strings of expressions that look an awful lot like arguments. People who think the death penalty is wrong don't just say "The death penalty is wrong." Sometimes at least, they also say things like, "The death penalty is wrong because it involves the killing of a person and it's wrong to kill a person." It certainly seems like what is offered here is an argument. And we commonly evaluate such expressions as if they were arguments. But if the subjectivist is right, then whatever the opponent of the death penalty offers with this expression, it isn't an argument. That's because, as we learned in Chapter 2, an argument consists of a series of claims that admit of truth or falsity. In order to be a part of an argument (in order to be a premise or a conclusion) a sentence has to be a statement that makes some claim about how things are (and therefore is capable of being true or false). But the subjectivist who follows Hume in taking moral sentences like "murder is wrong" to be mere

expressions of sentiment, equivalent in this case to “Boo, murder!” denies that such sentences make claims that admit of truth or falsity. Subjectivism would thus have it that the apparent line of reasoning against the death penalty mentioned above should really be taken to express something like this:

105

1. The death penalty is the killing of a person.
2. Boo, killing persons.
3. So, boo the death penalty.

Whatever this is, it is not an argument and we have no means of evaluating it as a good reason or a bad reason. Remember that ethics is normative. Our sentiments may guide our own behavior. But if they are to guide policy or the sentiments and behaviors of others, we would need to provide some reason for thinking our sentiments are relevant to what policies we should adopt. But this would require a normative ethical claim of some sort and subjectivism denies that there are such things. So, ethical subjectivism has a hard time explaining the role of reasoning in our ethical behavior. I think this affords a cogent inference to the best explanation in favor of a realist ethical theory. The best

explanation for our apparent ability to reason about ethical matters is that there are ethical claims and they can be evaluated as more or less reasonable in the standard way, by evaluating arguments that are made up of claims that can be true or false.

At the very least, the subjectivist owes us an adequate alternative story about what we are doing in our ethical discourse if we are not offering and evaluating arguments and it is not at all clear how the subjectivist might accomplish this. Whatever account of our seemingly reasonable ethical discourse is offered, it would seem to open a path to doing normative ethics. Subjectivism doesn't on its own settle any questions about how we should live or what we should do. Nor does it take those issues off the table. Robust normative ethics, where this is understood to be about ethical sentiments rather than facts outside of us, remains an open possibility. Ethical subjectivism is not nihilism. It leaves open the possibility of normative ethics built on a foundation of what matters to us. This seems to be how Hume understood it. He was not concerned about ethical subjectivism leading to social collapse, anarchy, or nihilism because he thought we had more or less the same capacities for moral feeling. Even when we disagree about ethical matters, our indignation or approbation

usually makes sense even to those who disagree. It would be worth noting here that much of Hume's writing appears to be straightforward applied normative ethics as you will find in his Essays, Moral and Political. Hume, at any rate, found no contradiction between subjectivism as a meta-ethical view and robustly endorsing some applied ethical positions while rejecting others.

Ethical Realism

In the next chapter we will be looking at normative ethical theories. We will start with two standard theories of right action: Kantian respect for persons and Utilitarianism. You will recall that realist ethical theories take there to be ethical truths and take their truth to be based on something other than somebody's will or say so. What, then, could ground the truth of such theories? Both Utilitarianism and respect-for-persons theories can be understood as grounded in views about what has value, or what is good objectively. Utilitarianism is based on the idea that happiness is good. Of course we think happiness is good. But why should we think that happiness is objectively good, not just good to us? The Humean subjectivist might complain that we can't

observe the goodness of happiness in any sort of objective way. It can't be seen under a

106

microscope or measured with a happiness meter. Respect-for-persons theory is based on the idea that people have intrinsic moral worth, or, as Kant puts it, dignity. But likewise, we have no scientifically credible dignity detector.

Under the sway of Empiricism, many thoughtful people have doubted that there is any objective value that could ground substantive normative moral theories like Utilitarianism or respect for persons. In this text we have encountered not just Hume, but the broad empiricist movement of Logical Positivism. There remain quite a few subjectivists among prominent contemporary philosophers. And we've also seen a number of intermediate views between subjectivism and realism (still rejecting conventionalism) developed in recent years. To keep things simple, we have restricted our attention to more robust forms of subjectivism and we will do the same for realism.

It seems that we lack scientific evidence for objective value. But while we are appealing to science as the gold standard of

epistemic respectability, we should note that many of the most fundamental concepts in science refer to basic forces that are not themselves directly observable. Physicists tell us that the protons and neutrons in the nucleus of an atom hold together thanks to a nuclear force, yet no one has directly observed this force. What scientists do observe are the effects of the force. For instance, we can observe the effects of the tremendous amounts of energy released when the force binding protons and neutrons together is overcome in a nuclear fission reaction. Our reason for believing in this nuclear force is that it provides the best explanation for many of the things we do experience. So, the fact that goodness itself is not empirically observable doesn't make it any less respectable as a theoretical posit than the fundamental forces of physics.

Part of our experience is moral. We feel indignation when we are cheated. We feel warm moral approval at acts of generosity and compassion. Perhaps the best explanation for this aspect of our experience is that we have a moral sense, a recognition of the goodness of some things and the badness of others. Philosophers speak of moral intuitions in reference to this sense of the goodness or badness of things. And ethicists routinely appeal to

moral intuitions as a kind of evidence that can weigh in favor of or against an ethical theory. Like the evidence of the senses, our moral intuitions can get things wrong. Moral intuitions can even be badly distorted due to personal or cultural biases of one sort or another. Sometimes theoretical insights reveal this. We are always looking for ways to make the evidence cohere with our theories. This is how we make sense of things. But we have assorted options in doing so. When the evidence of our moral intuitions conflicts with broader ethical theory, sometimes we question the evidence and sometimes we question the theory. Following our discussion of Kuhn in the philosophy of science chapter, it should be clear that things are not so different in science.

Questions about how we can know what is good or what is right are questions for moral epistemology. We won't be directly concerned with these as we examine Utilitarianism and the ethics of respect for persons. But the suggestion here is that the justification for fundamental

ethical principles will be a kind of inference to the best explanation. We have strong grounds for accepting a general

normative ethical view if that view explains the preponderance of our assorted ethical intuitions. We might also hope the best normative ethical view will serve as an effective corrective to our occasional wayward moral intuition.

The aim of this chapter has been to prepare us for an inquiry into normative ethical theory. It should now be clear why taking ethical inquiry seriously requires disabusing ourselves of the popular attraction of conventionalist theories like Moral Relativism and DCT. Subjectivism remains a contender as a meta-ethical position, but not an obstacle to inquiry in normative ethics. We can now proceed to inquire and reason about normative ethical principles. Subjectivists can interpret this activity as they see fit. We will take up arguments and objections as usual and try to see where they lead.

สวัสดีครับนักศึกษาทุกคน วันนี้อาจารย์จะพาทุกคนมาปิดท้ายบทเรื่อง อภิปริยศาสตร์ (Meta-ethics) ด้วยการถกเถียงที่เข้มข้นที่สุด นั่นคือการ แข่งขันระหว่าง "อัตวิสัยนิยม" (Subjectivism) และ "สัจฉินิยม" (Realism) ครับ

ที่ผ่านมาเรา "คerva" แนวคิดเจ้าต้นนิยม (Conventionalism) ไปแล้ว เพราะมันทำให้ศีลธรรมดู渺茫และอ่อนน้อมไปได้ตามใจผู้มีอำนาจ ที่นี่เราจะเหลือคุ่คักสองคนสุดท้ายครับ

1. การโต้แย้งอัตวิสัยนิยม (Against Subjectivism)

นักศึกษาจำได้ไหมครับว่าพวก Subjectivist (เช่น ญี่ปุ่น) บอกว่า คำพูดอย่าง "การฆ่าคนมันผิด" มีค่าเท่ากับคำอุทานว่า "ยี! การฆ่าคน" (Boo, murder!) เท่านั้น แต่นี่คือจุดที่อาจารย์มองว่าเป็นปัญหาใหญ่ครับ

ปัญหาเรื่องการใช้เหตุผล (The Problem of Reasoning): ในชีวิตจริง เราไม่ได้แค่อุทานอุกมา แต่เรา "ใช้เหตุผล" ถกเถียงกันครับ เช่น:

การโทษประหารคือการฆ่าคน

การฆ่าคนเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

ดังนั้น การโทษประหารจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

ถ้าทฤษฎี Subjectivism เป็นจริง สิ่งที่เราพูดข้างบนนี้ "ไม่ใช่การอ้างเหตุผล" เลยครับ แต่มันจะเป็นแค่การเอาความรู้สึกมาเรียงต่อกันว่า:

การโทษประหารคือการฆ่าคน

ยี! การฆ่าคน

ดังนั้น ยี! การโทษประหาร

นักศึกษาจะเห็นว่า "ยี่!" มันไม่ใช่ข้ออ้างที่พิสูจน์ได้ว่าจริงหรือเท็จ ดังนั้นมันจึงสร้าง "เหตุผล" ไม่ได้เลย หากเราเชือแบบ Subjectivism เราจะอธิบายไม่ได้เลยว่าทำไมมนุษย์ถึงต้องมานั่งเลียงเรื่องนโยบายสาธารณะหรือศีลธรรมกันอย่างເອເປັນເອຕາຍด້ວຍเหตุผล

2. สัจنيยมทางจริยธรรม (Ethical Realism): ความดีที่มองไม่เห็น

ฝั่ง Realism เชื่อว่าความจริงทางศีลธรรมมีอยู่จริง แต่ปัญหาคือเรามองไม่เห็นมันด้วยตาเปล่าครับ พวกลั่นทุ่มประสบการณ์นิยม (Empiricists) มักจะบ่นว่า "ความดีมันอยู่ตรงไหน? ส่องกล้องจุลทรรศน์ก็ไม่เห็น วัดด้วยมิเตอร์ก็ไม่ได้"

อาจารย์อยากรู้ว่า "วิทยาศาสตร์" เป็นตัวอย่างครับ:

นักพิสิกส์บอกร่วมกันว่า มี "แรงนิวเคลียร์" ที่ยึดprototon กับ neutron ไว้ด้วยกัน

ถามว่ามีใครเคยเห็น "ตัวแรง" นี้จริงๆ ไหม? คำตอบคือ ไม่เคยครับ!

แต่เราเชื่อว่ามันมีอยู่ เพราะมันเป็น "คำอธิบายที่ดีที่สุด" (Inference to the Best Explanation) ต่อปรากฏการณ์ที่เราเห็น (เช่น พลังงานมหาศาลที่ถูกปล่อยออกมາตอนนิวเคลียร์ฟิสชัน)

จริยศาสตร์ก็เหมือนกันครับ เรา มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เรา มีความชุ่นเคืองเมื่อโคนโง และมีความชื่นชมเมื่อเห็นความเสียสละ คำอธิบายที่ดีที่สุดว่า

"ทำไมเราถึงรู้สึกแบบนี้" ก็คือ "มนุษย์มีประสาทสัมผัสทางศีลธรรม (Moral Sense)" ที่ตอบสนองต่อความดีและความชั่วที่มีอยู่จริงนั่นเอง

3. บทสรุปก่อนขึ้นเรื่อง "เกณฑ์ตัดสินความดี"

ไม่ว่านักศึกษาจะเชื่อฝ่าย Subjectivism หรือ Realism สิ่งหนึ่งที่อาจารย์
อย่างย้ำคือ "รายงั่นคุณเรื่องจริยศาสตร์ต่อไป"

สำหรับ Subjectivist: การถกเถียงเรื่องศีลธรรมคือการสำรวจ "ความรู้สึกร่วม" ของมนุษย์

สำหรับ Realist: คือการสืบเสาะหา "ความจริง" ของโลก

ก่อนที่เราจะไปต่อในบทหน้าเรื่อง "นอร์มาทีฟจริยศาสตร์" (Normative Ethics) เราต้องเลิกมองว่าศีลธรรมเป็นเรื่อง "แล้วแต่คนจะสั่ง" (Conventionalism) ให้ได้ก่อน เพื่อที่เราจะได้ใช้เหตุผลมาถกกันอย่างจริงจังในเรื่อง:

ทฤษฎีประโยชน์นิยม (Utilitarianism): ความดีคือการทำให้คนมีความสุขมากที่สุด

ทฤษฎีจริยศาสตร์ของคนที่ (Kantian Ethics): ความดีคือการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นคน

ນັກສຶກສາຄັບ... ຄໍາຄວາມດິຈາມເໜືອນກັບ "ແຮງນິວເຄລີຍർ" ທີ່ເຮັມອີ່ມ່ເໜັນແຕ່
ຮັບຮູ້ຜລຂອງນັ້ນໄດ້ ນັກສຶກສາຄີດວ່າໃນລົງທະບຽນ ອະໄຣຄືອ
"ປະກຸກງານ" ທີ່ຢືນຢັນໄດ້ດີທີ່ສຸດວ່າ 'ຄວາມດີ' ມີອຸ່ນຈິງໃນໂລກໃບນີ້ຄັບ?

ໃນບທ່ນ້າ ເຮັດວຽກ ເຈັນ ເປົ້າ ເລີ່ມຕົ້ນ ເລີ່ມຕົ້ນ ເລີ່ມຕົ້ນ
ຄັບ ເຕີຍມຕົ້ວໃຫ້ພ້ອມ ເຈອກນັ້ນຄັບ!

.....

Review and Discussion Questions

1. Explain the difference between meta-ethics, normative ethics, and applied ethics. Try to identify some issues and questions belonging to each.
2. What does it mean to say that ethics is normative?
3. What could it mean to say that there are ethical truths?
4. Explain the difference between ethical realism, relativism, and subjectivism.
5. Explain DCT and the problem arbitrariness presents for it. What better alternative meta-ethical view is open to religious believers?
6. Explain what Moral Relativism says.

7. How does arbitrariness present a problem for Moral Relativism?
8. Why does Moral Relativism fail to support the idea of tolerance and respect for diverse people and opinions?
9. Explain the problem of moral change or progress for Moral Relativism.
10. Explain the moral reformers' dilemma as an argument against Moral Relativism.
11. What difficulty does subjectivism face in explaining apparent moral reasoning?
12. Explain the argument for ethical realism offered by this chapter as a whole.

สวัสดีครับนักศึกษาทุกคน เพื่อเป็นการเตรียมตัวก่อนที่เราจะก้าวข้ามจากเรื่องทฤษฎีพื้นฐาน (Meta-ethics) ไปสู่เกณฑ์การตัดสินความดีงามในบทหน้า อาจารย์ได้สรุปคำถาบทบทวนบทเรียนเพื่อเช็คความเข้าใจของพากเราไว้ดังนี้ครับ

คำถาบทบทวนและอภิปราย (Review and Discussion Questions)

การจำแนกระดับของจริยศาสตร์

1. ຈອອີຍບາຍຄວາມແຕກຕ່າງຮ່ວ່າງ ອົງຈິຣີຍສາສົດ (Meta-ethics), ນອർມາທີຟຈິຣີຍສາສົດ (Normative ethics) ແລະ ຈິຣີຍສາສົດປະຍຸກຕິ (Applied ethics) ພ້ອມລອງຮະບຸປະເດືອນຫີ່ອຄໍາາມທີ່ຈັດອູ້ໃນແຕ່ລະກຸ່ມ
2. ກາຣກລ່າວວ່າ "ຈິຣີຍສາສົດເປັນວິຊາເຊີງ ບຣທັດຖານ (Normative)" ແມ່ຍຄວາມວ່າອ່າງໄວ?
3. ກາຣກລ່າວວ່າ "ມີຄວາມຈິງທາງຈິຣີຍຮຣມ (Ethical truths) ດຳຮອງຢູ່" ແມ່ຍຄື່ອງໄວໄດ້ບ້າງ?

ທັສະນະພື້ນຖານທາງອົງຈິຣີຍສາສົດ

4. ຈອອີຍບາຍຄວາມແຕກຕ່າງຮ່ວ່າງ ສັຈນິຍມ (Realism), ສັມພັກນິຍມ (Relativism) ແລະ ອັຕວິສ້າຍນິຍມ (Subjectivism)

ກາຣວິພາກໜ້າຈາກຕິນິຍມ (Against Conventionalism)

5. ຈອອີຍບາຍ ທຖະກູ້ເທວໂອງກາຣ (Divine Command Theory - DCT) ແລະ ປັບປຸງຫາເຮືອງ "ຄວາມຕາມໃຈຂອບ" (Arbitrariness) ທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບທຖະກູ້ນີ້ ແລະ ມີທັສະທາງອົງຈິຣີຍສາສົດແບບອື່ນໄດ້ທີ່ດີກວ່າໜຶ່ງຜູ້ມີຄວາມເຊື່ອທາງສາສນາສາມາຮັດເລືອກໃໝ່ໄດ້?
6. ສັມພັກນິຍມທາງສຶກສົດຮຣມ (Moral Relativism) ກລ່າວວ່າອ່າງໄວ?
7. ປັບປຸງຫາເຮືອງ "ຄວາມຕາມໃຈຂອບ" (Arbitrariness) ເປັນອຸປະກອດຕ້ອສັມພັກນິຍມທາງສຶກສົດຮຣມອ່າງໄວ?

8. ทำไมสัมพัทธนิยมทางศีลธรรมถึง ล้มเหลว ในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องความอดทนอดกลั้น (Tolerance) และการเคารพในความคิดเห็นที่หลากหลาย?
9. จงอธิบายปัญหาเรื่อง "การเปลี่ยนแปลงหรือความก้าวหน้าทางศีลธรรม" ที่ส่งผลกระทบต่อแนวคิดสัมพัทธนิยมทางศีลธรรม
10. จงอธิบาย "ภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกของนักปฏิรูปศีลธรรม" (Moral reformers' dilemma) ในฐานะที่เป็นข้อโต้แย้งต่อสัมพัทธนิยมทางศีลธรรม

การวิพากษ์อัตติสัยนิยมและการสนับสนุนสัจจนิยม

11. อัตติสัยนิยม (Subjectivism) เพชรบุรีกับความยากลำบากอย่างไรในการอธิบายเรื่อง การให้เหตุผลทางศีลธรรม ที่เราพบเห็นกันทั่วไป?
12. จงอธิบายข้อโต้แย้งเพื่อสนับสนุน สัจจนิยมทางจริยธรรม (Ethical realism) ตามที่เนื้อหาในบทนี้ได้นำเสนอไว้ในภาพรวม

สรุปสิ่งที่야จากอาจารย์

คำถามเหล่านี้จะช่วยให้นักศึกษาเห็นว่า ทำไมเราถึงไม่ควรด่วนสรุปว่า "ความดีเลวเป็นเรื่องแล้วแต่คนจะคิด" หรือ "แล้วแต่สังคมจะสั่ง" เพราะหากเรายอมรับแบบนั้น เราจะไม่สามารถใช้เหตุผลเพื่อสร้างโลกที่ดีขึ้นได้เลยครับ

ນັກສຶກສາຄົກ... ໃນບຣດາຂ້ອໂຕ້ແຍ້ງທັງໝາດທີ່ອາຈານຢັ້ງແປລໃຫ້ຝຶງ ມີຂໍ້ໃຫ້ທີ່
ນັກສຶກສາຮູ້ສຶກວ່າ "ຝຶງແລ້ວຢັ້ງໜີດໃຈ" ທີ່ອອຍາກໃໝ່ຍກຕ້ວອຍ່າງສັນກາຮັນໃນ
ສັງຄົມໄທຍໍມາປະກອບເພີມເຕີມໄໝມຄົກ... ບອກອາຈານຢັ້ງໄດ້ເລີຍນະ!

.....